НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА
ЦЕНТРАЛНА ЛАБОРАТОРИЯ ПО КАРАНТИНА НА РАСТЕНИЯТА

ВНИМАНИЕ!
ДОМАТЕН МИНИРАЩ МОЛЕЦ
Tuta absoluta
(Lepidoptera, *Gelechiidae*)

Гъсеницата на *T. absoluta* минира листата, стъблата и се вгризва в плода, причинявайки значителни загуби от доматената реколта в оранжерии и на открито. Щетите могат да достигнат 100%.

Растения гостоприемници

Tuta absoluta (Meyrick, 1917) е изключително опасен листоминиращ молец, който напада най-силно доматите. Видът е намиран също по патладжан, пипер и картофи, както и по други културни и диви растения от сем. *Solanaceae* като *Solanum nigrum*, *Lycopersicon hirsutum*, *Solanum lyratum*, *Solanum elaeagnifolium*, *Datura stramonium* и *Nicotiana glauca.* В Италия видът е съобщен по фасул.

Географско разпространение

T. absoluta произхожда от Южна Америка и през последните десет години се е разпространила в голяма част от континента. В Европа видът за първи път е установен в Каталуния (Испания) през 2007 г., но вероятно е внесен там няколко години преди това. През 2008 г., освен в Испания, огнища на нападение са установени още в Мароко и Алжир, а през 2009 - в Южна Франция, Италия, Румъния и Кипър.

У нас е установен през 2009 г. с помощта на феромонови уловки в Пловдивски и Пазарджишки райони и на стокова борса Слатина.

Биология

В зависимост от температурата развитието на едно поколение на *T. absoluta* продължава от 29 до 38 дни, което позволява на неприятеля много бързо да се намножи. Гъсениците не изпадат в диапауза за дълго, ако има достъпна храна. Предполага се, че в оранжериите на Нидерландия доматеният молец може да развие до 10 поколения. Една женска снася над 260 яйца, които разполага по надземните части на растението.

Гъсеницата се храни като минира листата, стъблото или плода, но обикновено напуска мината, за да какавидира. Понякога гъсеници от последните възрасти могат да се открият извън мината или плода. Какавидирането се извършва в почвата, както и на повърхността на листата или в мината. Видът зимува като яйце, какавида или възрастно. Пеперудите са активни през нощта, а през деня се крият между листата.

Морфология

Пеперудата е сивокафява на цвят, 6 мм дълга, а при разперени крила достига 10 мм. Новоизлюпените гъсеници са приблизително 0,5 мм и са жълтеникави на цвят. По-късно стават жълтозелени и имат черна лента отзад зад главата. Напълно

развитите гъсеници са приблизително 9 мм с розово оцветяване по гърба. Какавидата е светлокафява, около 6 мм.

Повреди и откриване

Всички надземни части на растението и във всяка една фенофаза могат да бъдат нападнати от *T. absoluta*. В оранжериите условията позволяват непрекъснато развитие на неприятеля и като резултат могат да се открият всички стадии на *T. absoluta* по време на целия вегетационен сезон. Гъсениците предпочитат най-много листата и стъблата, но могат да се открият също в или под китката с плодове, и в самия плод; малки купчинки от екскременти се намират често около входа. Най-добре различимите симптоми за наличие на молеца са миите с форма на безцветни петна (минни петна) по листата, в които могат да се видят гъсеници и черни гранулирани екскременти. При силно нападение листата изцяло загиват, докато минирането на стъблото причинява деформация на растението. Повредите по плодовете предоставят възможност за развитие на болести, причиняващи загниването им. Използването на феромонови уловки при достатъчно висока плътност е сигурен метод за навременно откриване наличието на мъжки пеперуди на *T. absoluta.*

Контрол на *Tuta absoluta*

Борбата с *Tuta absoluta* е много трудна, но могат да бъдат прилагани различни стратегии за контрол.
Използването на феромонови уловки е сигурен метод за откриване наличието на *T. absoluta.* Данните от феромоновите уловки дават навременна информация за нападението и също така предупреждават за наличие на слаба популационна плътност, за да се вземат мерки преди сериозното намножаване на неприятеля. Феромонови водни уловки се използуват и за намаляване на популацията.

Биологична борба

За контрол на *Tuta absoluta* са съобщени следните биоагенти:
1. *Trichogramma pertiosum*
2. *Trichogramma achaeae*
3. *Macrolophus pygmaeus*
4. *Nesidiocoris tenuis*
5. *Nabis pseudoferus* (проучва се в Испания, с цел прилагане в оранжерии)

Яйчния паразит *Trichogramma achaeae* в оранжерийни условия е показал висока ефикасност - 91.74 % в югоизточните части на Испания.

Химична борба

Биоинсектициди

Bacillus thuringiensis var. kurstaki е показал задоволителен ефект срещу ларвите на *Tuta absoluta* в Испания.

Инсектициди

Химичната борба е била главно средство за контрол на *T. absoluta* след съобщаването ѝ в Южна Америка. В Бразилия производителите на домати са провеждали до 36 инсектицидни третирания на сезон за борба с неприятеля, но честата употреба на инсектициди довела до развиване на устойчивост. В Испания ефективни срещу ларвения стадий на *Tuta absoluta* са инсектициди на база: Imidacloprid (имидаклоприд), Indoxacarb (индоксакарб) и spinosad (спинозад).

Добра земеделска практика

Добрата земеделска практика включва обработки, сеитбооборот с култури, различни от *Solanaceae*, разораване, подходящо подхранване, поливки, унищожаване на заразените растения и растителните остатъци. При откриване на ларви или повреди по всяко време от вегетацията, нападнатите части се изнасят и унищожат, за да се прекъсне цикъла и неприятелят да не може да завърши развитието си.

ВАЖНО!

Ако попаднете на повредени от доматения миниращ молец плодове (домати), не ги изхвърляйте веднага. Унищожете гъсениците и какавидите! В противен случай, от изхвърлените отпадъци могат да излетят нови пеперуди и да нападнат доматен разсад или доматени растения.